

Michael de Montagne:
„Kto by učil ľudí umierať, učil by ich žiť.“

Zomieranie na Slovensku očakávania a fakty

27.2.2019

Prečo

- Zdravotníctvo je sektor kde konanie každého ovplyvňujú tieto hraničné emócie: strach zo smrti a túžba po nesmrteľnosti...dianie v zdravotníctve v každom okamihu súhrnom konkrétnych individuálnych príbehov, ktoré sa tam odohrávajú a nie všetky prebiehajú dobre...medicína dokázala vyriešiť veľa chorôb, predĺžiť život ale má svoje hranice...
- Zdravotníctvo je všetkým, čo so zomieraním a smrťou súvisí, najviac dotknuté napriek tomu, že tieto témy boli vytesnená na okraj záujmu spoločnosti, ktorá sa tvári, že smrť neexistuje...**ale SMRŤ je od nepamäti konštantná, predstavuje absolútnu spravodlivosť** a každoročne sa nejakým spôsobom dotkne 25 % obyvateľstva..
- Podmienky , aké sú dnes pre zomierajúcich vytvorené, sú odrazom toho, aká je naša spoločnosť...

Ako si predstavujeme svoju smrť?

Opýtali sme sa ľudí, či majú predstavu,
ako by chceli zomrieť... kde, ako a s kým...

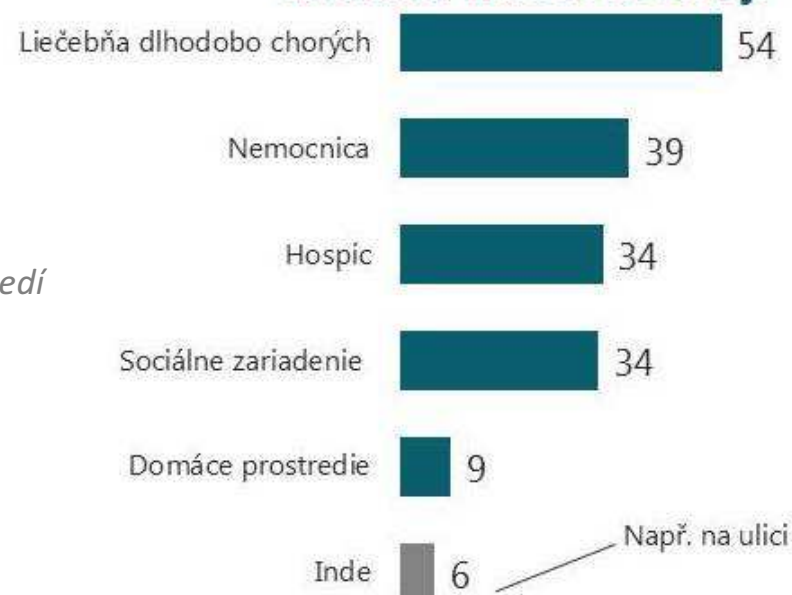
Ako si predstavujeme svoju smrť:
Väčšina z nás by chcela zomrieť v domácom prostredí.

Kde lidé umírat chtějí

Údaje v %
Možnosť viac odpovedí

Kde lidé umírat nechťejí

„V akom prostredí by pre Vás bolo
najpriateľnejšie zomierať?
Kde by ste Vy osobne chceli zomrieť?“

„V akom prostredí by ste určite nechceli
zomrieť?“

**Dôstojná smrť pre nás
znamená prítomnosť blízkych a
ochranu pred bolesťou.**

Údaje v %

Smrť v spánku, bez predchádzajúcej dlhej choroby. Proste sa jedného dňa nezobudiť.

Predstavujem si pod tým smrť, ktorá nie je náhla a spôsobená nejakou tragédiou, smrť v domácom prostredí a s možnosťou "rozlúčenia" s milovanými, smrť v spánku a v klude

Byť v bezpečnom a dôvernom prostredí, s rodinou, bez ponižujúceho zaobchádzania personálu.

„Čo si viete predstaviť pod pojmom dobré alebo dôstojné umieranie?“

Aj v ťažkých a posledných chvíľach si želáme starostlivosť a prítomnosť našich blízkych.

„...kto by ste chceli, aby Vás opatroval?“

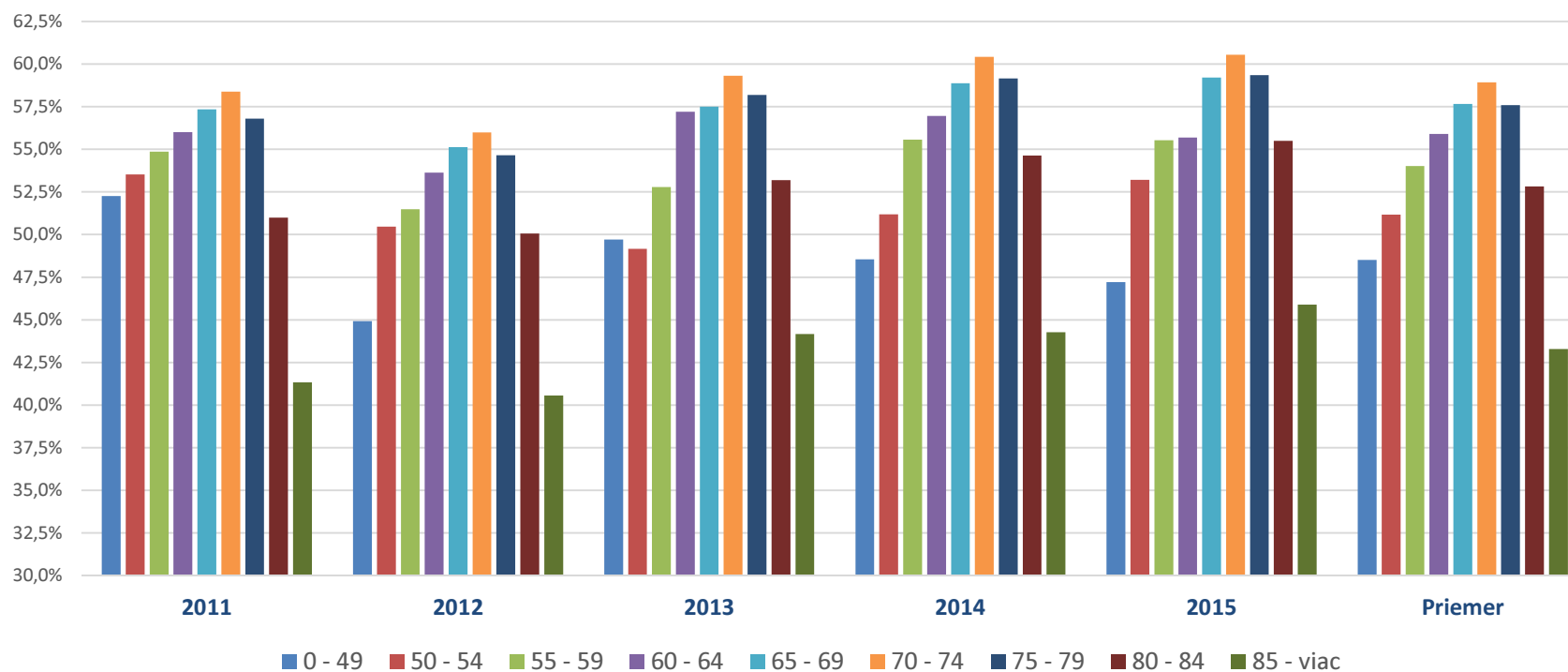
„Koho by ste chceli mať pri sebe na samom konci života?“

Aká je skutočnosť

(koľko % všetkých zomrelých zomrie v zdravotníckych zariadeniach - 2011-2015)

Podiel zomierajúcich v zdravotníckych zariadeniach podľa vekových kohort

Aká je skutočnosť

- Predchádzajúci graf zobrazuje, aké % zo zomrelých celkom zomrelo v zdravotníckych zariadeniach v triedení podľa vekových kohort špecificky od 50 +, je to v priemere za roky 2011/2015 medzi 50 % až 60 % podľa veku
- Súhrnný údaj, koľko ľudí zomrelo v iných zariadeniach, ako sú zdravotnícke zariadenia, nie je k dispozícii. Prepočtom podľa počtu umiestnených v sociálnych zariadeniach vo vekovej kategórii 70 + a úmrtnostných tabuliek podľa veku a predpokladom, že 50 % takto zomrelých zomrie v nemocniciach, odhadujeme počet ľudí, ktorí zomrú v zariadeniach v priemere na cca 3 500 ročne.
- Celkom vo veku 70 + zomrelo inde ako doma, v jednotlivých rokoch takéto % zomrelých:

2013	2014	2015
62,74	63,80	64,05

Ako sa na smrť pripravujeme?

Opýtali sme sa ľudí, či už niečo urobili pre to, aby sa ich predstava dôstojného umierania a smrti naplnila.

Ako sa na smrť pripravujeme

Prevažuje názor, že o vážne chorého je možné sa postarať doma

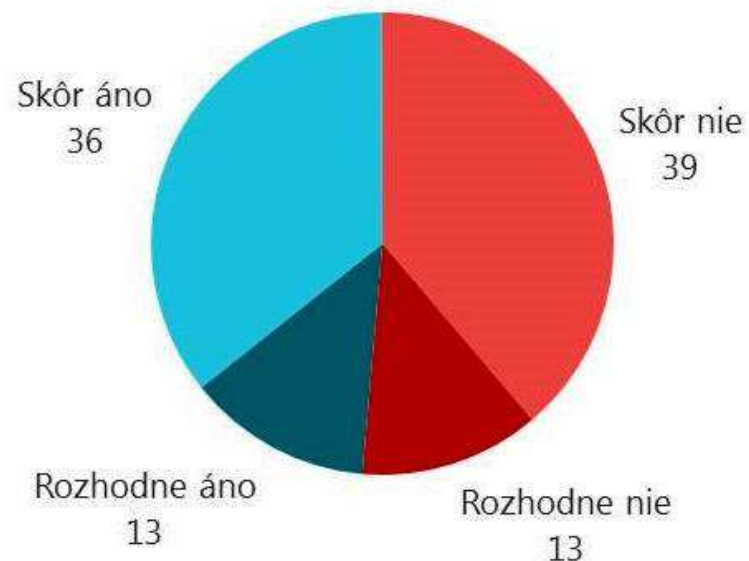

„Myslíte si, že je možné starať sa doma o svojho blízkeho, ktorý je nevyliciteľne chorý, resp. umiera?“

- 1/3 resp. mala skúsenosť so starostlivosťou o umierajúceho
- **Viac presvedčení** sú ľudia bez maturity, z menších miest, ľudia s predošlou skúsenosťou
- **Hlavné bariéry:**
 - finančné dôvody (37%)
 - záťaž na rodinu (34%)
 - strach zo zlyhania (29%)
- **Užitočná pomoc:**
 - rady vo finančnej a sociálnej oblasti (47%)
 - návštevná služba lekára (42%)
 - konzultácie cez telefón (39%)

Ako sa na smrť pripravujeme
Polovica z nás však zatiaľ nenašla odvahu o tom hovoriť.

*„Hovorili ste niekedy o svojich predstavách,
ako by malo byť o Vás postarané v
posledných chvíľach Vášho života?“*

„Je pre Vás ťažké hovoriť o smrti a umieraní?“

**Máme pocit,
že sa nás to netýka
a máme strach.**

- Smrť je ešte ďaleko
- Nechcem smrť privolávať
- Je mi nepríjemné hovoriť o smrti
- Nechcem svoje okolie desiť
- Iný dôvod
- Nemám nikoho, s kým by som mohol/mohla o smrti hovoriť
- Ostatní so mnou nechcú o smrti hovoriť

„Prečo?“

**Najväčší strach máme z bolesti
a odlúčenia od blízkych...**

Údaje v %
Viac možností

„Čoho sa najviac obávate na umieraní?“

Ako sa na smrť pripravujeme ... paradoxne im však nechceme byť na príťaž...

■ Veľmi dôležité ■ Skôr dôležité ■ Skôr nedôležité ■ Úplne nedôležité ■ Neviem

Údaje v %

„Dúfam, že keď budem umierať...“

Ako sa na smrť pripravujeme ... a svoje záležitosti chceme mať vysporiadané.

- Aj pri nich však najskôr myslíme na ostatných, až potom na seba.
- Až na druhom mieste by ľudia riešili svoje prania, t.j. určenie opatrovníka a prania ohľadom pohrebu.
- 1/5 ľudí by zvažovala súpis prání o liečbe, ktorú by (ne)chceli podstupovať.
- Ženy majú silnejšiu potrebu určiť osobu, ktorá bude ďalej rozhodovať o ich liečbe.

„A aké opatrenia by to podľa Vás mali byť?“

A aká je realita, keď sa smrť priblíži?

Opýtali sme sa lekárov aj verejnosti, aké sú ich skúsenosti a čo si myslia o posledných momentoch.

Aká je realita

Lekári a sestry čelia vlastnému strachu a neistote,

■ Rozhodne áno ■ Skôr áno ■ Skôr nie ■ Rozhodne nie ■ Nevie

Je mi nepríjemné hovoriť s pacientom o smrti

Je ťažké nadviazať s nevyliciteľne chorým úprimný vzťah

Príbuzní by nemali byť prítomní pri umieraní, pretože im to v ničom nepomôže, ani umierajúcemu, a už vôbec nie personálu

- 3/5 zdravotníkov považuje za ťažké nadviazať vzťah s terminálne chorým človekom
- Až 38% lekárov a sestier neschvaľuje prítomnosť rodiny pri umierajúcom človeku

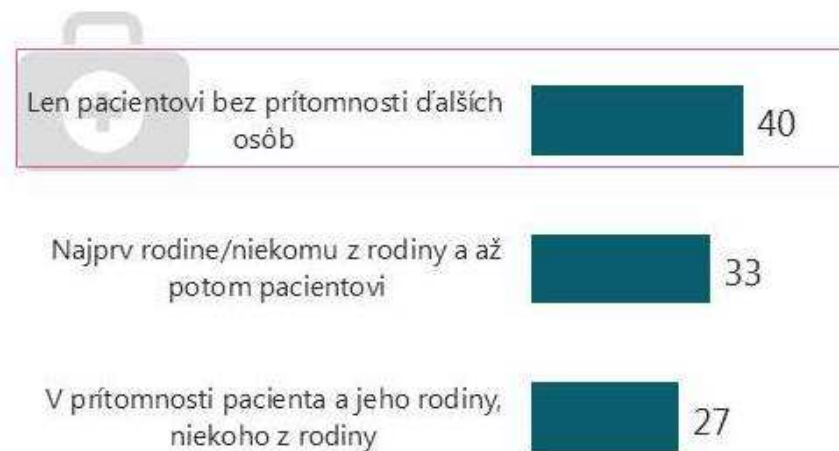
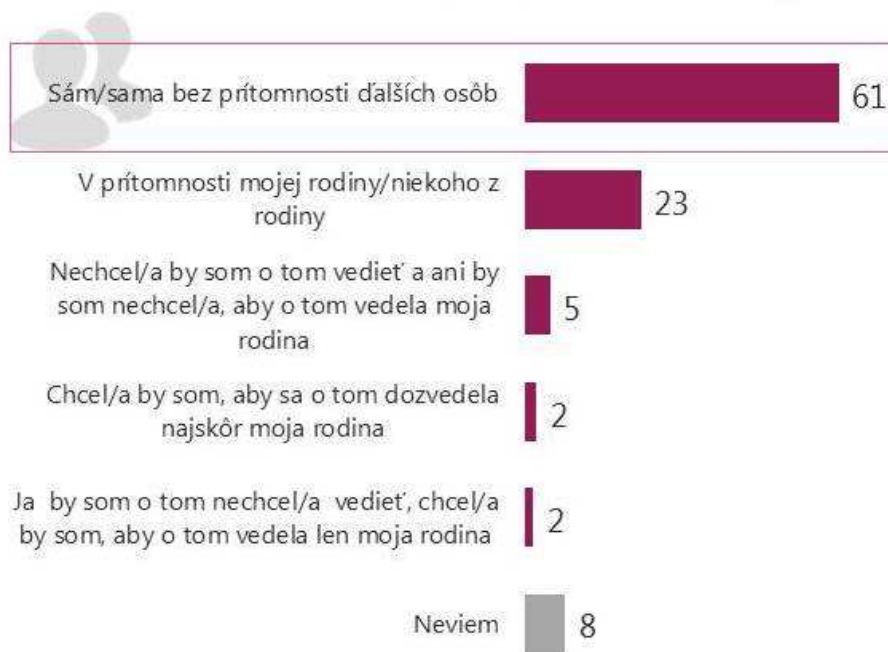
Údaje v %

„Súhlasíte s nasledujúcimi výrokmi?“ (lekári a sestry)

Aká je realita

Nepripravenosť sa prejavuje aj pri oznamovaní zlých správ

Údaje v %

„... Ako by ste sa najradšej chceli o zlej správe dozvedieť?“

„...je podľa Vás lepšie zlú správu oznámiť len chorému, jeho rodine, alebo obom spoločne?“

Aká je realita **... a laická verejnosť sa borí s nevedomosťou.**

Údaje v %
Viac možností

„Slovné spojenie „paliatívna starostlivosť“ podľa Vás znamená:“

Zhrnutie

- Ľudia majú predstavu kde a ako by chceli umierať
 - doma a v kruhu svojich blízkych – 79%
- Za určitých podmienok je táto predstava uskutočniteľná
 - o umierajúceho sa najlepšie postará rodina s podporou profesionálov – 82%
- Máme však strach o nej hovoriť
 - 55% zatiaľ nehovorilo, mladší – je to ďaleko, starší nechcú desiť
- Plánovanie, alebo prípravu odkladáme
 - hoci 80% považuje za dôležité mať veci vysporiadané
- Viazne komunikácia pacientov, rodín a zdravotníkov
- Na rozhovory s lekármi a oznámenie zlých správ je málo času, súkromia
- Verejnosť nemá dostatočné informácie o možnostiach
 - 72% nevie, čo znamená paliatívna starostlivosť

Výsledok...

...ľudia umierajú nepripravení, tam, kde nechcú, tak, ako nechcú, plní strachu a predsudkov.

A čo ďalej

- Prehnaný kult mladosti vytvára falošnú ilúziu o živote...
- **Staroba nesmie byť trest, je to choroba na ktorú ochorieme všetci...**
- Umieranie a smrť je odignorovaná skutočnosť, realitou je len to, že človek žije...
- Ľudia realitu smrti nevedia prijať...
- Štát je veľkým dlžníkom v tejto téme...so smrťou nepočíta
- Umieranie musí mať svoje pravidlá, smrť by mala byť dôstojná...

A čo ďalej v spoločnosti

- Vyvolať verejnú diskusiu o týchto témach, robiť všetko preto, aby sa postoje spoločnosti – k starobe, k ťažko chorým a k zomierajúcim – zlepšili
- Vyriešiť konflikt medzi rezortmi sociálnych vecí a zdravotníctva - „sociálne zdravotníctvo“
- Vyriešiť problém financovania starostlivosti o ťažko chorých a zomierajúcich
- Vybudovať dostatočné kapacity pre pobytové sociálne služby a poskytovanie sociálnej starostlivosti v domácnosti
- Vybudovať kapacity pre pobytové sociálne služby klientov so špeciálnymi potrebami

A čo ďalej v zdravotníctve

- nedostatočné kapacity pre starostlivosť o ťažko chorých a zomierajúcich v domácom prostredí

Vybudovanie dostatočnej siete by pomohlo nemocniciam a umožnilo by zodpovedne odovzdať pacienta do domácej starostlivosti

- zlepšiť podmienky pre zomierajúcich v nemocniciach

Vytvoriť podmienky pre prítomnosť príbuzných, súkromie zomierajúceho

- nedostatok hospicov, paliatívnych oddelení, hospicových a paliatívnych lôžok

Prehodnotenie siete a dobudovanie potrebných kapacít by umožnilo vrátiť dôstojnosť procesu zomierania, zachovať potrebnú intimitu

- podporiť komunikačné vzdelávanie lekárov v pregraduálnom aj postgraduálnom vzdelávaní

A čo ďalej v zdravotníctve

- nepodceňovať problémy súvisiace s neúčelnou a márnou liečbou na konci života

Zaviest' inštitút vopred vyslovených prianí do právneho poriadku SR, robiť osvetu medzi pacientmi aby premýšľali o tom, aká zdravotná starostlivosť im má byť poskytnutá na konci života a kto má o nej rozhodovať, zvýšiť právnu istotu lekárov

- umožniť prítomnosť profesie „sprievodca zomieraním“ v nemocnici – ide o nezdravotníckeho pracovníka, sprostredkovateľa komunikácie medzi lekárom, zomierajúcim a jeho príbuznými

Ide o špecifickú profesiu, ktorá pomáha odstrániť kritické momenty v komunikácii medzi lekárom, zomierajúcimi a príbuznými

A nakoniec

- Človek neprichádza na svet sám a nemal by sám ani odchádzať....

Ďakujem za pozornosť!

cervenakova@viaticus.sk